

ІНТЕНЦІЇ ЯК ЧИННИК МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Кубіній Наталія Юрїївна

*кандидат економічних наук,
професор кафедри економіки, підприємництва та торгівлі,
Ужгородський національний університет*

Кубіній Володимир Володимирович

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки, підприємництва та торгівлі,
Ужгородський національний університет*

У сучасних умовах глобалізації міжнародна економіка формується не лише під впливом об'єктивних факторів – ресурсного забезпечення, технологічного розвитку, транспортних витрат чи цінових диспропорцій, – але й значною мірою визначається суб'єктивними чинниками, пов'язаними з очікуваннями, намірами та поведінковими установками економічних агентів. Серед таких чинників виділяються інтенції як важливий та самостійний важіль впливу на ділові рішення, економічні процес и та результати. Саме інтенції держав, транснаціональних корпорацій, інвесторів і домогосподарств дедалі частіше виступають каталізатором змін у міжнародних потоках капіталу, товарів, послуг і робочої сили.

Інтенції в міжнародній економіці доцільно трактувати як сукупність стратегічних намірів, очікувань, мотивацій та поведінкових орієнтацій суб'єктів глобального господарства, що визначають характер і масштаби їхньої участі у світових економічних відносинах. Вони формують рішення щодо зовнішньої торгівлі, міжнародного інвестування, інтеграції до світових ринків, міграції трудових ресурсів та інноваційної співпраці. Інтенції на людський розвиток забезпечують наявність інтелектуального капіталу, котрий є фактором конкурентоспроможності економічних акторів.

Механізм впливу інтенцій у міжнародному середовищі реалізується через ланцюг (рис. 1):

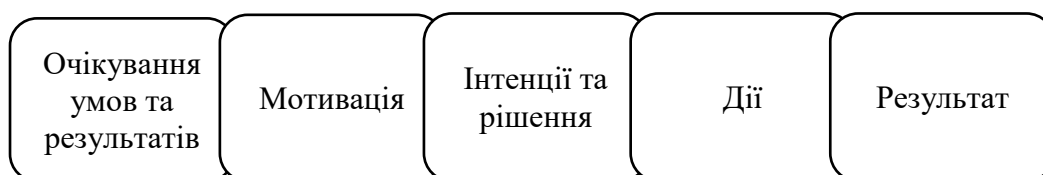

Рис. 1. Ланцюг механізму інтенціонального впливу у міжнародному середовищі

Джерело: складено авторами

Іншими словами формується залежність: очікування глобальних умов → стратегічні рішення → транснаціональна активність → зміни у світових економічних потоках.

Таким чином, навіть суб'єктивні оцінки ризиків або перспектив можуть істотно змінювати структуру міжнародних економічних процесів. Зокрема, інвестиційні інтенції визначають географію міжнародного руху капіталу. За умов політичної стабільності, прогнозованої економічної політики та сприятливого інституційного середовища зростає довіра іноземних інвесторів, що стимулює приплив прямих іноземних інвестицій. Натомість очікування нестабільності, воєнних ризиків або регуляторної невизначеності призводять до відтоку капіталу та скорочення міжнародної співпраці. Таким чином, психологічний компонент ризику часто відіграє не меншу роль, ніж об'єктивні макроекономічні показники.

Суттєвий вплив інтенції мають і на міжнародну торгівлю. Очікування змін митної політики, запровадження санкцій або торговельних обмежень стимулюють компанії переглядати ланцюги постачання, диверсифікувати ринки збуту та змінювати логістичні стратегії. У результаті формується нова конфігурація світових торговельних потоків, що може суттєво відрізнятись від класичних моделей порівняльних переваг.

На рівні держав інтенції проявляються через стратегічні пріоритети економічної політики: інтеграцію до міжнародних об'єднань, розвиток експортно орієнтованих галузей, підтримку національного виробника чи протекціоністські заходи. Політична воля до співробітництва або, навпаки, ізоляціонізму визначає глибину участі країни в глобальному економічному просторі. Таким чином, державні інтенції стають важливим фактором формування міжнародної конкурентоспроможності.

З позицій поведінкової економіки міжнародні ринки також залежать від очікувань фінансових агентів. Валютні курси, біржові котирування та рух спекулятивного капіталу часто зумовлюються не стільки фундаментальними показниками, скільки інформаційними сигналами, настроями інвесторів і колективними очікуваннями. Це підтверджує, що глобальні фінансові ринки є особливо чутливими до інтенцій та психологічних факторів.

Важливим проявом інтенцій є і міжнародна трудова міграція. Рішення про переміщення робочої сили базується на суб'єктивній оцінці можливостей працевлаштування, рівня доходів, безпеки та якості життя. Масові міграційні потоки, спричинені такими очікуваннями, змінюють структуру ринків праці як країн-донорів, так і країн-реципієнтів, впливаючи на розподіл людського капіталу у світовому масштабі. Інтенції є вирішальним психологічним фактором у міжнародній міграції, що перетворює потенційні причини (економічні, політичні, безпекові) на реальні міграційні потоки. Вони визначають вибір країни призначення,

тип міграції (добровільна/вимушена, легальна/нелегальна) та термін перебування, засновані на особистих цілях та сприйнятті ризиків. Іntenції включають й економічну складову міграції: вибір країни певного економічного розвитку та перспектив, рівень можливих доходів, імовірність працевлаштування та ін.

Теоретично іntenції в міжнародній економіці пов'язані з концепціями очікувань, інституційної довіри, ризику та невизначеності, а також із теоріями глобальної конкурентоспроможності та міжнародної інтеграції. Вони доповнюють класичні моделі міжнародної торгівлі та руху факторів виробництва, пояснюючи відхилення реальної економічної поведінки від суто раціональних припущень.

Отже, іntenції виступають важливим нематеріальним чинником функціонування світового господарства, оскільки саме вони формують економічні стратегії суб'єктів міжнародних відносин та визначають напрями глобальних економічних процесів. Іntenції є нематеріальним активом бізнесу, що визначає напрямок розвитку та майбутні економічні вигоди, хоча і не обліковуються як окремі нематеріальні активи згідно з бухгалтерськими стандартами. Вони є основою для формування гудвілу, репутації, бренду та довгострокової стратегії. Наприклад, іntenції впливають на формування гудвілу через механізм економічної поведінки різних груп стейкхолдерів. Позитивні наміри споживачів проявляються у повторних покупках і прихильності до бренду; іntenції партнерів – у довгострокових контрактах та зниженні трансакційних витрат; інвесторів – у готовності вкласти капітал на вигідніших умовах; працівників – у підвищеній мотивації, продуктивності та організаційній відданості. Сукупність цих дій створює додаткові економічні вигоди, що й відображаються у формі гудвілу. На макрорівні іntenції можуть формувати гудвіл не лише окремих підприємств, а й регіонів та країн. Інвестиційна привабливість території, її міжнародна репутація, імідж надійного партнера або виробника є результатом колективних очікувань іноземних інвесторів і контрагентів. У цьому контексті гудвіл трансформується у поняття «репутаційного капіталу», що безпосередньо впливає на приплив капіталу та економічний розвиток. Таким чином, іntenції можна розглядати як первинну соціально-психологічну основу формування гудвілу. Саме вони визначають рівень довіри, лояльності та готовності до співпраці, які згодом матеріалізуються у додатковій ринковій вартості підприємства. Врахування іntenцій у стратегічному управлінні дозволяє цілеспрямовано формувати позитивну ділову репутацію.

Урахування іntenцій дозволяє глибше зрозуміти механізми міжнародної економічної динаміки й підвищити ефективність державної та корпоративної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лисевич Сергій Григорович

кандидат економічних наук

Науковий потенціал закладу вищої освіти являє собою сукупність можливостей використання наявних ресурсів для досягнення певних цілей [2, с. 547–548; 5, с. 189]. Він є найважливішою характеристикою закладу вищої освіти і призначений для виконання завдань, передбачених у Законі України «Про вищу освіту», а саме:

- проведення на високому рівні освітньої діяльності;
- проведення наукових досліджень;
- забезпечення суспільного та економічного розвитку держави;
- патріотичне, екологічне та правове виховання здобувачів вищої освіти;
- розвиток міжнародних відносин тощо [1, с. 26].

Науковий потенціал закладу вищої освіти має велике значення як для окремого закладу, так і для держави в цілому. Це пов'язано з тим, що чим вища ефективність його використання, тим вища конкурентоспроможність на ринку, вища можливість випускати більш кваліфіковані кадри, більший внесок у розвиток науки і держави в цілому.

З огляду на таку роль і значення, науковий потенціал потребує постійного дослідження шляхів підвищення ефективності його використання.

Найважливішими складовими елементами наукового потенціалу закладу вищої освіти є:

- викладацький склад;
- здобувачі вищої освіти;
- обладнання, що використовується в навчальному процесі;
- фінансові ресурси закладу вищої освіти;
- психологічна атмосфера в закладі вищої освіти;
- ступінь участі викладачів та здобувачів вищої освіти в управлінні навчальним закладом;
- умови праці та відпочинку, тощо.

Найбільш важливими шляхами підвищення ефективності використання наукового потенціалу закладів вищої освіти є:

- підвищення якості викладацького складу;
- підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти;
- підвищення кількості та якості наукових публікацій;

– впровадження результатів наукових досліджень в розвиток економіки та ін.

Якість викладацького складу багато в чому залежить від умов оплати праці. Особливо це важливо для викладачів-початківців, які не мають ще наукового ступеня. У цьому випадку необхідна їх матеріальна підтримка. Існують істотні труднощі не тільки з оплатою праці, але й з отриманням житла, що поглиблює проблему.

Сьогодні основним джерелом викладацького персоналу є здобувачі вищої освіти, які добре проявили себе в навчальному процесі. Їхня перевага в досить високому рівні знань. Але у них є істотний недолік – це відсутність життєвого досвіду і досвіду роботи на виробництві, в колективі, що певним чином негативно позначається на їх професійному зростанні, на спілкуванні зі студентами та ін. Для усунення цього недоліку доцільно забезпечувати певний мінімум стажу викладацького складу роботою на виробництві.

Більшість закладів вищої освіти не приділяють достатньо уваги вихованню учасників освітнього процесу. На жаль, існуюча система кураторів не виконує в повному обсязі виховний процес через його складність і обсяг, що вимагає іншого, більш сучасного підходу.

Теодор Рузвельт говорив, що виховувати людину інтелектуальною, не виховавши її морально – значить виростити загрозу для суспільства [3, с. 58].

Проблеми у вихованні в закладах вищої освіти позначаються на високому рівні корупції в країні, на прийнятті неефективних державних рішень. Тому необхідно значно поліпшити виховний процес, доповнивши його введенням деяких додаткових дисциплін, спрямованих на формування і духовний розвиток особистості: філологія; психологія та ін. (в тих закладах вищої освіти, де ці предмети не викладаються).

Для підвищення якості наукових публікацій і навчального процесу слід враховувати китайський досвід, де окремі університети розмежовують викладачів на тих, хто веде навчальний процес, і тих, хто пише наукові статті. При цьому також необхідно враховувати і високі фінансові витрати на публікацію наукових статей. Для цього слід розглянути можливість створення спеціального фонду для покриття таких витрат.

Велике значення для розвитку наукового потенціалу навчальних закладів і його ефективного використання має держава. На жаль, більшість прийнятих економічних і фінансових рішень в країні проходить без широкого обговорення. Наприклад, в Німеччині прийняття і виконання бюджету відбувається за активної участі як вчених, так і населення [4, с. 154–154]. Це підвищує ефективність державних рішень і знижує рівень корупції.

Використання аналогічного підходу дозволило б підвищити роль наукового потенціалу навчальних закладів, залучило б до цього процесу не тільки викладачів, а й здобувачів вищої освіти, що підвищило б їх рівень знань і відповідальності.

Такий підхід до підвищення ефективності використання наукового потенціалу закладів вищої освіти дозволить:

- поліпшити якість підготовки здобувачів вищої освіти;
- підвищити рівень використання наявного наукового потенціалу в країні;
- знизити рівень корупції на всіх рівнях прийняття державних рішень;
- підвищити рівень ефективності в суспільстві з управління державою;
- підвищити рівень наукових публікацій.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Лугова В.М. Науковий потенціал ВНЗ України та результативність його використання. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 547–555.
3. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції 19 квітня 1918 року «Людина і суспільство: економічний та соціокультурний розвиток» м. Рівне. С. 180. URL: <https://rv.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/Naukovyj-zbirnyk-materialiv.pdf>
4. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: Начальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 240 с.
5. Нагорняк Т. Л. Розвиток потенціалу закладу вищої освіти в системі управлінських практик. *Економіка і організація управління*. 2020. № 4 (40). С. 187–197.